

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการดำเนินงานสู่การเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานคือ การศึกษาวิเคราะห์บริบท (Context Analysis) โรงพยาบาลให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของบุคลากรโรงพยาบาล โดยการศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลขององค์กร การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลไปสู่กระบวนการทางปัญญาเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยการจัดเวทีเพื่อให้ ความรู้ความเข้าใจ (Advocacy) และกิจกรรมการมีส่วนร่วม (Empowerment) ของบุคลากรโรงพยาบาลและผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ พร้อมกับการตรวจสอบแนวคิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพโดยการทดสอบ การสังเกต และกิจกรรมจากกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนมีแนวคิดด้านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเหมือนกัน และขั้นตอนการใช้กระบวนการเทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference) ในขั้นตอนของกระบวนการบริหาร โดยกระบวนการกลุ่มเพื่อระดมสมองกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการนำไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพต่อไป

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความตระหนักดีว่าเป็นการหาข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นด้านหลัก ข้อมูลที่ได้ต้องเป็นข้อมูลที่ได้มาจากความรู้ ทัศนะของบุคคล เพื่อให้ครอบคลุมและเพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้บุคคลสามารถทำความเข้าใจภาพรวมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับบริบทอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่เป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่ได้รับการเสนอให้นำร่องในการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ การดำเนินการวิจัยมีดังนี้

การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล

โดยศึกษาเอกสารที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะเป็นการพัฒนากรอบแนวคิด และแนวทางการศึกษา ได้แก่ กระบวนการดำเนินงานสู่การเป็นสถานที่ส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ แผนแม่บท

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ.2542-2544 ประสบการณ์และการดำเนินงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ การสร้างอนาคตร่วมกัน (ซึ่งได้รวมถึงเทคนิคการสร้างพลังอำนาจ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการร่วมประเมินสถานการณ์) บริบทของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงใหม่ของ จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ในการศึกษาและแหล่งข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัย คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และผู้ให้ข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนวิเคราะห์บริบทและการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ (กระบวนการทางปัญญา)

เป็นขั้นตอนในการค้นหาปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ ของบุคลากรในองค์กร ทั้งผู้บริหารและปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มเพื่อให้บุคคลแสดงความรู้ ความคิดเห็นจากทัศนะของตน เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงาน การบริหารและการใช้ทรัพยากรในองค์กร ความต้องการและศักยภาพเป็นภาพรวมแล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการและศักยภาพ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการทำกิจกรรมกลุ่มในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เรื่องโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เรื่องโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นขั้นตอนสำคัญ โดยการจัดเวทีที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่และแนวคิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และการทำกิจกรรมกลุ่มโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์บริบท รวมทั้งการตรวจสอบแนวคิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยการทดสอบ การสัมภาษณ์ การสังเกต และกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมประเมินสถานการณ์ ผู้ที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม คือ บุคลากรของโรงพยาบาลทั้งผู้บริหารและปฏิบัติ เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัย ส่วนมาลาเรีย ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรี เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งจะต้องทำกิจกรรมเพื่อชี้นำจนกระทั่งให้ทุกคนมีแนวคิดด้านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเป็นแนวทางเดียวกัน

2. ขั้นตอนการมองอนาคต (กระบวนการบริหาร)

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการที่ดำเนินการศึกษาโดยเชิญตัวแทนจากส่วนของโรงพยาบาลและส่วนของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้ ตัวแทนบุคลากรของโรงพยาบาลทั้งผู้บริหารและปฏิบัติ เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัย ส่วนมาลาเรีย ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรี เทศบาลตำบล องค์การบริหาร

ส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 62 คน เข้าร่วมกระบวนการการสร้างอนาคต (Future Search Conference) หลังจากการตรวจสอบแนวคิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตรงกันแล้ว กระบวนการนี้เป็นกระบวนการสนทนากลุ่ม การสังเกต การสัมภาษณ์ และการร่วมประเมินสถานการณ์ เพื่อนำไปสู่การระดมสมองกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการ กิจกรรมในการดำเนินงานสู่การเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในอนาคตต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เครื่องมือเชิงคุณภาพในการวิจัยที่สำคัญที่สุด คือ ตัวผู้วิจัยเป็นด้านหลัก ซึ่งจะต้องสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความคุ้นเคยที่ดีระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และได้เตรียมอุปกรณ์ในการช่วยเก็บข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สมุดบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูลจะดำเนินการทุกครั้งที่ทำการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจัดเวที ส่วนการดำเนินการตามกระบวนการนั้นได้เชิญคณะวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดเวทีกระบวนการดำเนินงานสู่การเป็นสถานที่ส่งเสริมสุขภาพทุกขั้นตอน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์บริบทได้ใช้แบบสอบถาม รวมทั้งแบบสอบถามการตรวจสอบความคิด (ภาคผนวก) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อรวบรวมวิเคราะห์บริบทของโรงพยาบาล และกระบวนการตรวจสอบความคิดก่อนเข้าสู่กระบวนการบริหาร โดยใช้เทคนิคการสร้างอนาคต (Future Search Conference) ซึ่งทุกขั้นตอนได้อาศัยเทคนิคร่วมจากการสร้างพลังอำนาจ การร่วมประเมินสถานการณ์ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต ซึ่งจะอยู่ในกระบวนการทางปัญญา และกระบวนการบริหาร

การดำเนินงานตามกระบวนการในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งเทคนิคต่าง ๆ มีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสนทนา พูดคุย ซักถามอย่างมีเป้าหมาย แบบที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) หรือแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ทำให้ผู้วิจัยมีอิสระในการตั้งคำถามตามกรอบเนื้อหาที่ต้องการทราบ เช่น ปรัชญา และนโยบายของโรงพยาบาลต่อการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ นโยบายสู่การปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินกันอยู่ในปัจจุบันเพียงพอต่อการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือไม่ยังขาดส่วนใดบ้าง การมีส่วนร่วมในการกำหนดการวางแผนการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผลกิจกรรมของบุคลากร หน่วยงานรัฐและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างไร เป็นต้น การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นการพูดคุยตาม

ธรรมชาติ ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกซักถาม เป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดกว้าง และพยายามซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกตามที่ต้องการ บุคคลที่ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัย ส่วนมาลาเรีย ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรี เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุข โดยการเลือกกลุ่มสัมภาษณ์แบบเจาะจง กำหนดเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึก และใช้เครื่องบันทึกเสียงป้องกันการผิดพลาดจากการให้ข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์

ขั้นตอนการสัมภาษณ์ โดยเตรียมการและวางแผนดำเนินการสัมภาษณ์ทั้งหมด กำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แยกประเด็นให้ชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหา เลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่รู้หรือมีข้อมูล กำหนด เวลา สถานที่ สำหรับสัมภาษณ์ล่วงหน้า เตรียมคำถามและวัสดุอุปกรณ์ เตรียมแบบสัมภาษณ์ให้เพียงพอ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น เริ่มการสัมภาษณ์ การพูดคุยซักถามพยายามให้ผู้ให้สัมภาษณ์พูด ไม่นิ่งเฉย ใช้ภาษาสุภาพ ทั้งน้ำเสียงและท่าทาง ถามด้วยภาษาง่าย ๆ พูดคุยตามสบาย พยายามตะล่อมให้ตอบตรงประเด็น เน้นจุดสำคัญ ถ้าใช้เวลานาน อาจพูดคุยนอกเรื่องโดยแสดงท่าทางสนใจต่อการให้สัมภาษณ์ตลอดเวลา บันทึกผลทันที ในระหว่างการสัมภาษณ์หรือหลังจากเสร็จใหม่ ๆ ตามความเป็นจริงของผู้ให้สัมภาษณ์ ทบทวนความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูล อาจทบทวนคำถามและแน่ใจว่าผู้ให้สัมภาษณ์ตอบเช่นนั้นจริง

2. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์บริบท ขั้นตอนการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และขั้นตอนการสร้างอนาคตร่วมกันให้บุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายนั้นยอมรับเป็นบทบาทเดียวกัน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การสังเกต การซักถามและการจดบันทึก (สุภางศ์ จันทวานิช, 2540) ซึ่งทำร่วมกับการสัมภาษณ์ และการทำกิจกรรม กระบวนการกลุ่มทุกขั้นตอน และการสังเกตในลักษณะกว้าง ๆ แบบไม่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำให้การวิจัยมีคุณภาพสมบูรณ์

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อทราบทัศนคติ ความต้องการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กรในการที่จะดำเนินงานเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยการใช้ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมสนทนากลุ่มละประมาณ 5-10 คน ใช้เวลากลุ่มละประมาณ 1-2 ชั่วโมง ผู้เข้าร่วมสนทนาสามารถแสดงความคิดเห็น

วิพากษ์วิจารณ์หรือถามผู้อื่นได้ ทำให้ได้ข้อมูลในระดับลึก ซึ่งกำหนดประเด็นในการสนทนาเช่นเดียวกับการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลจากการสนทนาและทำการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บข้อมูลจากการใช้กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. กระบวนการทางปัญญา ในขั้นตอนวิเคราะห์บริบทเก็บข้อมูลจากเอกสารและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล จำนวน 122 คน ในขั้นตอนการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และการตรวจสอบแนวคิดโดยการจัดเวที เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลทั้งผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติทั้งหมด จำนวน 184 คน สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นได้เชิญเฉพาะตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในเครือข่ายนิคมของโรงพยาบาล ได้แก่ ตัวแทนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ส่วนมาลาเรีย 1 คน สมาชิกเทศบาลตำบลเวียง (ฝ่ายสาธารณสุข) 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง (ผู้บริหาร) 1 คน กำนันตำบลเวียง 1 คน ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านของตำบลเวียง 1 คน ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีตำบลเวียง 1 คน ประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลเวียง 1 คน และตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 36 คน รวม 231 คน โดยมีท่านพระครูเจ้าคณะอำเภอเชียงของเป็นผู้แสดงธรรมให้แก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการ

2. กระบวนการบริหาร ในขั้นตอนการสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference) เพื่อร่วมสร้างนโยบายองค์กร กำหนดแผน โครงการ กิจกรรม เก็บข้อมูลโดยกำหนดกลุ่มตัวแทนที่ผ่านกระบวนการทางปัญญามาแล้ว คือ ตัวแทนเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ จำนวน 50 คน ตัวแทนจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน

การดำเนินงานในกระบวนการทางปัญญา และกระบวนการบริหาร ได้เก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

กระบวนการทางปัญญา

กระบวนการทางปัญญาเพื่อปรับกระบวนการทัศน์สู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยการจัดเวทีเพื่อชี้แนะและการร่วมสร้างพลังอำนาจของผู้เข้าร่วมเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน คือ

1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สร้างพลังอำนาจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สร้างความคุ้นเคย รู้จักกัน (รู้หน้าและรู้ใจ) และผ่อนคลายความเครียดความกังวล โดยการเล่นเกมล่ำรายชื่อ ทุกคนจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบข้าง เพื่อค้นหาสิ่งสำคัญของผู้อื่น เช่น ชื่อ-สกุล อายุ ความสามารถ ความถนัด คนที่ภูมิใจ ดุลักษณะเด่น-ด้อย เป็นต้น จากนั้นแบ่งเป็นกลุ่มเดือนที่เกิดเพื่อทำความรู้จักเพื่อนในเดือนที่เกิดเดียวกัน เพราะราศีเดือนเดียวกันจะมีอะไรที่คล้าย ๆ กัน เช่น สีที่ชอบ-ไม่ชอบ ฝันอยากเป็นอะไร อยากได้อะไร เป็นต้น โดยทุกคนจะต้องชักประวัติเพื่อนในกลุ่มให้มากที่สุด แล้วให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ เพื่อทุกคนจะได้ทราบว่าสิ่งใดที่สมาชิกชอบก็ควรให้ความสนใจและเป็นผู้ให้สิ่งนั้น สิ่งไหนที่ไม่ชอบก็ควรหลีกเลี่ยง

2. กิจกรรมการชี้นำเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยการชี้นำการสร้างพลังอำนาจ เพื่อปรับกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ให้ทุกคนได้มีแนวคิดถึงการมองเห็นทุกมิติของสรรพสิ่งที่มอง หรือเป็นการมองให้เห็นทั้งองค์ภาพของสุขภาพ โดยมีฐานทฤษฎี ข้อมูล องค์ความรู้รองรับ ทำให้ทุกคนได้เข้าใจถึงกระบวนทัศน์เพื่อการทำงานในองค์กร

3. กิจกรรมการลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน โดยการแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม ให้แต่ละคนจับคู่กับคนในกลุ่มเป็นเพื่อนคู่ใจ สลับกันปิดตาเข้าตลาด ให้ผู้ที่ถูกปิดตาใช้เงิน 5 บาท ซื้อของจากร้านค้าให้มากที่สุด แล้วสลับกันปิดตาไปกับเพื่อนคู่ใจ เข้าชุมชนเพื่อขอยืมสิ่งของที่มีค่ามากที่สุด จากนั้นเข้าวัดรับฟังธรรมะการไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนในการทำงานด้านสุขภาพจากท่านพระครูเจ้าคณะอำเภอเชียงของ

4. กิจกรรมการค้นหาศักยภาพเพื่อสร้างพลังอำนาจ เป็นการให้ทุกคนได้นำเอาศักยภาพของตนออกมาในรูปแบบของการแต่งเนื้อเพลงในด้านการส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม จำนวน 6 กลุ่ม ตามความสามารถทั้งทางด้านคิดค้นแต่งเพลง และการแสดงออก

5. กิจกรรมการเรียนรู้องค์กร เป็นการสร้างพลังกลุ่มในการวิเคราะห์โดย SWOT Analysis ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ โดยสมาชิกในเวทีได้ร่วมกันแสดงความคิดและข้อสรุปในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดขององค์กร

6. การตรวจสอบแนวคิดเกี่ยวกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยการตอบแบบสอบถาม แล้วใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มในการตอบแบบสอบถามทุกข้อ ทำให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน จากความรู้ในเรื่องการเรียนรู้ด้านสุขภาพ และการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ หลักการดำเนินงานโดย Community Based Approach รูปแบบกระบวนการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรส่งเสริมสุขภาพ

7. กิจกรรมการเรียนรู้ชุมชน โดยให้ตัวแทนชาวบ้านจาก 2 หมู่บ้านพบปะแลกเปลี่ยนปัญหาและความต้องการกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหาร โดยการสร้างอนาคตร่วมกัน ซึ่งได้อาศัยเทคนิคร่วมจากการสร้างพลังอำนาจ การร่วมประเมินสถานการณ์ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกตเพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานสู่การเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นการเข้าสู่ความรู้ความเข้าใจในแนวทางการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ และการระดมสมองร่วมกำหนดแผน โครงการ และกิจกรรม

โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้าใจสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดนโยบาย แผน โครงการและกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทุกคนได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่อง แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ การเคลื่อนไหวด้านการส่งเสริมสุขภาพ ทำไมต้องเป็นโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อระบบบริการสุขภาพ การวางแผนจากเชิงรับเป็นเชิงรุก แล้วเข้าสู่กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมเพื่อเชื่อมโยงความคิดของทุกคนในการกำหนดภาพของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

1. กิจกรรมการมองอดีตและปัจจุบัน เป็นการระดมสมองเพื่อเข้าใจอดีต ปัจจุบัน โดยการแบ่งกลุ่มผสม และกลุ่มเฉพาะ (สายงานเดียวกัน) ทุกคนใช้ประสบการณ์ในอดีตของตัวเอง เพื่อทำความเข้าใจในยุคนุ้ยตายาย ยุคเมื่อเราเป็นเด็ก และยุคปัจจุบัน ทุกกลุ่มช่วยกันค้นหาว่า แต่ละยุคเกิดอะไรขึ้นในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ โดยในส่วนของยุคปัจจุบันเพิ่ม ประสบการณ์การทำงานในด้านความภูมิใจและความผิดหวังแล้วนำเสนอ

2. กิจกรรมการมองอนาคต เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยกลุ่มเฉพาะร่วมกันกำหนด มีเงื่อนไข คือ ไม่มีการโหวต ให้เป็นฉันทามติ เป็นวิสัยทัศน์ที่ไม่ยึดกรอบความคิด ให้เปิดกว้างและ ให้เป็นความฝันที่สามารถเป็นความจริงได้ และแยกเป็นกลุ่มเฉพาะ กลุ่มผสม รายบุคคล และกลุ่มสนใจ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผน โครงการ และกิจกรรมในการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้กรอบยุทธศาสตร์ของ Ottawa Charter เป็นการระดมสมองในกลุ่มเฉพาะเพื่อร่วมกัน กำหนดนโยบายของโรงพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพ

3. กิจกรรมการสร้างแผนที่ความคิด โดยที่ประชุมรวมให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการเห็นอะไรในการดำเนินงานสู่การเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยให้กำหนดใช้กรอบ ยุทธศาสตร์ของ Ottawa Charter เป็นหัวข้อหลักคือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การสร้าง ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลด้านสุขภาพ และการปรับเปลี่ยนระบบบริการสาธารณสุข แล้วทำการลงคะแนนด้วยการให้ทุกคนติดสติ๊กเกอร์ ในหัวข้อย่อยที่ตนสนใจและให้ความสำคัญ ตามลำดับ แล้วจัดหัวข้อย่อยเรียงตามลำดับคะแนนของหัวข้อหลัก แล้วทำการการระดมสมองร่วมกัน โดยกลุ่มผสมเพื่อกำหนดเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพในยุทธศาสตร์ 5 ข้อของ Ottawa Charter

4. กิจกรรมวิเคราะห์และสังเคราะห์ แยกกลุ่มเฉพาะเพื่อระดมสมองจัดลำดับความสำคัญ ของหัวข้อย่อยใหม่อีกครั้ง ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่ทุกคนให้เกียรติซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน โดยพิจารณาด้วยเหตุผล จากที่ได้จัดลำดับคะแนนของแผนที่ ความคิดทั้ง 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การสร้างชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนา

ทักษะส่วนบุคคลด้านสุขภาพ การปรับเปลี่ยนระบบบริการสาธารณสุข แต่ละกลุ่มจะช่วยกันพิจารณาเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับหัวข้อย่อยต่าง ๆ ของหัวข้อหลัก และจัดลำดับความสำคัญ หรืออาจตัดหัวข้อย่อยที่กลุ่มพิจารณาไม่เห็นด้วย หรือเพิ่มหัวข้อย่อยที่กลุ่มเห็นว่ามีความน่าจะเป็น แล้วเขียนลงกระดาษติดข้างฝาให้ทุกคนได้อ่าน

5. กิจกรรมการกำหนดแผนปฏิบัติการ เริ่มด้วยการเขียนแผนส่วนบุคคล โดยให้ทุกคนเขียนแผนจากหัวข้อย่อยที่กลุ่มได้พิจารณาแล้วติดไว้ข้างฝา แต่ละคนจะเดินอ่านหัวข้อย่อยต่าง ๆ แล้วพิจารณาหัวข้อย่อยที่ตนสนใจและเห็นความสำคัญอย่างน้อยคนละ 1 แผนจากหัวข้อหลักดังนี้

แผนการดำเนินงานสู่การเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

แผน.....(หัวข้อหลัก).....

- 1) ชื่อโครงการ.....
- 2) วัตถุประสงค์.....
- 3) กิจกรรม.....

การกำหนดแผนปฏิบัติการโดยกลุ่มผู้สนใจ ระดมสมองพิจารณาจากแผนส่วนบุคคลที่เหมือนกัน เป็นแผนที่แต่ละคนให้ความสนใจจากหัวข้อย่อยของแผน แล้วกลุ่มร่วมกันเขียนแผนที่กลุ่มสนใจและให้ความสำคัญมากที่สุด แล้วเขียนตามลำดับลงกระดาษ

การกำหนดแผนปฏิบัติการโดยกลุ่มเฉพาะ เป็นกลุ่มที่มีสายงานเดียวกัน เพื่อช่วยกันปรับปรุงตรวจสอบแผนของกลุ่มผู้สนใจ แล้วเขียนโครงการตามหัวข้อหลักนำเสนอ ดังนี้

แผนการดำเนินงานสู่การเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

แผน.....(หัวข้อหลัก).....

- 1) โครงการ
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) กิจกรรม
- 4) ทรัพยากร บุคคล งบประมาณ
- 5) หน่วยงานสนับสนุนภายใน/ภายนอก
- 6) ระยะเวลาดำเนินการ
- 7) ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ
- 8) ผู้รับผิดชอบ

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมเพื่อวางแผนในการทำงานวันต่อไป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้งมาทำการแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ครอบคลุมกรอบแนวคิดและขอบเขตที่ต้องการศึกษาและทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูล วิธีการตรวจสอบคือ การสอบแหล่งข้อมูลแหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ เช่น ข้อมูลที่ได้จากการบริหารองค์การด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตที่เก็บได้จากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ (ต่างบุคคล) การเข้าร่วมกิจกรรมและเข้าร่วมสังเกตการประชุม (ต่างเวลา ต่างสถานที่) ซึ่งจากการดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และการสร้างอนาคตสามารถตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าได้เป็นอย่างดี เป็นการรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอนจนกระทั่งข้อมูลที่ได้เหมือนกันและครบถ้วน